

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И/ИЛИ С ХРОНИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ В СИСТЕМАТА НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

Въведение

Достъпът до образование и наличието на подкрепяща среда за деца с увреждания, които имат специални образователни потребности (СОП) са предпоставки за равнопоставеност и равни възможности пред хората с увреждания на трудовия пазар и за пълноценното им участие в живота.

В момента в България значителен брой деца с увреждания не получават образование или се обучават в домовете си чрез индивидуална форма на обучение. Така те са лишени от възможността да общуват със своите връстници, да бъдат самостоятелни и равнопоставени. В резултат на това голяма част от техните възможности и социалните им умения остават недостатъчно развити. Дългосрочните последици от такъв подход са трайна социална изолация, неконкурентноспособност на пазара на труда, неумение за справяне с житейски ситуации.

Както отглежданите в семейства, така и настанените в специализирани институции деца с увреждания, често са обект на дискриминационно отношение и на остарели обществени нагласи.

В съществуващите нормативни актове в българското законодателство са регламентирани необходимите базисни предпоставки за интегриране на деца със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания в системата на народната просвета. Същевременно, разписаните в Закона за народната просвета задължения на общообразователните детски градини и училища да приемат тези деца (чл. 21 и чл. 27, обн. в ДВ, бр. 90 от 24.09.2002 г.), на практика не гарантират тяхното обучение поради липсата на подкрепяща среда.

Това обуславя необходимостта от създаването на Национален план за интегриране на деца с увреждания, които имат специални образователни потребности в системата на народната просвета.

Националният план се разработва в изпълнение на параграф 34 от Преходните и заключителните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за народната просвета, обхваща периода от 01.01.2004 г. до 01.01.2007 г. и се

актуализира в края на всяка учебна година. Той е насочен към децата с физически, сензорни, интелектуални, езиково-говорни нарушения, множество увреждания, които имат специални образователни потребности. Планът е насочен и към работещите в системата на народната просвета, във висшите училища, в регионалните инспекторати по образованието, в дирекциите за социално подпомагане, в системата на здравеопазването и социалната политика, в местните власти, в неправителствените и други организации, имащи отношение към интегрираното обучение, и към родителите.

Националният план е документ, който отразява държавната политика по отношение на децата със специални образователни потребности и очертава пътя на промяната в областта на образованието им с оглед интегрирането им в системата на народната просвета. В него са формулирани ценности, принципи и цели, мерки и отговорности за тяхното осъществяване, сроковете и необходимите ресурси за постигането им.

Основа на настоящия план са базисни международни документи за човешките права, а именно - Конвенцията на ООН за правата на детето, която е ратифицирана и е станала част от вътрешното ни законодателство, Стандартните правила на ООН за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания, Декларацията от Саламанка – Испания, за образование при специални потребности.

Предмет на Националния план за интегриране на деца със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания в системата на народната просвета са:

1. включването на деца със специални образователни потребности, независимо от вида и степента на увреждането им в учебния процес във всички видове училища и детски градини от системата на народната просвета;
2. конкретните ангажименти на държавни и общински структури за осигуряване на необходимия и достатъчен ресурс във всички видове училища и детски градини, в които се обучават или се очаква да се обучават деца със специални образователни потребности, независимо от вида и степента на увреждането им;
3. методиката за прогнозиране и планиране на конкретните социални случаи, в които ще се прилагат интегрирани форми на обучение, респективно финансиране на дейностите;
4. методиката за адаптиране на училищната среда до степен

на подкрепяща среда;

5. сроковете и отговорностите за привеждане на нормативните актове в системата на народната просвета в съответствие с чл.21, ал.1 и ал. 2 ; чл.27, ал.1 и ал. 2 от Закона за народната просвета;

6. сроковете и отговорностите за изработване и въвеждане на програми за интегрирани форми на обучение;

7. възлагането на контролни функции за изпълнение на вменените

отговорности на Национален обществен съвет и областни обществени съвети за интегрирано обучение.

Определение на интегрираното обучение*

Образованието чрез интегрирано обучение е стратегия, насочена към постигане на основната цел за развиване на включващо общество, което позволява на всички деца и възрастни, независимо от техния пол, възраст, способности, етническа принадлежност, увреждане или ХИВ-статус да участват в него и да имат принос.

Образованието е право на всяко дете и в този смисъл интегрираното обучение се стреми да осигури достъп на всички деца до съответното подходящо достъпно и ефективно образование в тяхната общност. Това образование започва в семейството и обхваща формални и неформални инициативи за образование в рамките на общността. То е и подход, който поставя детето в центъра на образователния процес и признава, че децата са отделни личности с различни потребности от обучение.

Интегрираното обучение е процес, при който детето независимо

от вида на увреждането е включено в общата образователна среда. Това се осигурява чрез изграждането и функционирането на подкрепяща среда, която включва подходящи архитектурни и социално-битови условия, индивидуални образователни програми, екип за комплексно педагогическо оценяване, специални учебно-технически средства и апаратура, дидактически материали и помагала.

В този смисъл интегрирането на децата с увреждания е процес, който изисква изпълнението на редица дейности, насочени към промяна на законодателството, ресурси и осигуряване, промяна на обществените нагласи, промяна на подхода в училище, подкрепени активно от родителите и обществеността.

Принципи на интегрираното обучение

Е всяко дете има право на равен достъп до образование;

Е всяко дете е уникална личност със своите качества, интереси, способности и образователни потребности;

Е всяко дете със специални образователни потребности има право на достъп до обикновените детски градини и училища, които трябва да му осигурят обучение, насочено към детето и неговите потребности;

Е всяко дете със специални образователни потребности има право да се обучава по индивидуални образователни програми, съобразени с неговите възможности и потребности;

Е обикновените детски градини и училища, в които са интегрирани деца със специални образователни потребности, създават толерантно общество и постигат образование за всички.

Цели

Основна цел: Поетапно въвеждане на интегрирано обучение на

деца със специални образователни потребности в системата на народната просвета

Оперативни цели:

1. създаване на институционални механизми за координация, контрол, наблюдение и оценка на изпълнението на плана;
2. създаване на подкрепяща среда в детските градини и училищата за включване на деца със специални образователни потребности в образователния процес;
3. постигане на промяна на нагласите в обществото в подкрепа на интегрираното обучение;
4. промяна на законодателството;
5. обучение и квалификация на педагогически и управленски кадри за работа с деца със специални образователни потребности в обща образователна среда;
6. извършване на оценка на специалните детски градини и училища с оглед създаване на ресурсни центрове за подпомагане на интегрираното обучение;
7. ранно въздействие и интегриране на деца със специални образователни потребности.

Институции, ангажирани с интегрирането на деца със специални образователни потребности - отговорности и функции

1. Държавни институции

1.1. Министерството на образованието и науката:

- създава Национален обществен съвет за координация, наблюдение, анализ и оценка на политиката за интегриране на децата със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания в системата на народната просвета;
- чрез регионалните инспекторати по образованието създава областни обществени съвети за наблюдение, анализ и оценка на интегрираното обучение на общинско ниво;
- осъществява наблюдение на резултатите от пилотните проекти и разпространение на добрите практики;
- разработва нормативни актове за ресурсно осигуряване на интегрираното обучение;

- инициира и координира работата по осъществяването на оценка на системата от специални детски градини и училища в страната;
- чрез регионалните инспекторати по образованието създава и ръководи екипи за комплексно педагогическо оценяване и ресурсно подпомагане на интегрираното обучение;
- осигурява методическа помощ, координация и контрол на екипите в детските градини и на училищните екипи, които работят с деца със специални образователни потребности;
- съвместно с висши училища разработва система за квалификация на педагогическите кадри, които ще осъществяват интегрираното обучение;
- организира дейности по разработването на методики за оценяване на специални образователни потребности;
- организира обучение на експерти от регионалните инспекторати по образованието, общинските ръководства и общинските образователни отдели по проблемите на интегрираното обучение;
- осигурява подпомагане на интегрираното обучение от ресурсни учители;
- разработва програми и пилотни проекти за адаптиране на детските градини и училищата за нуждите на децата с увреждания;
- чрез регионалните инспекторати по образованието, съвместно с отделите по образование към общините, осъществява информиране и консултиране на деца с увреждания и техните родители;
- организира дейности в детските градини и училищата за изграждане на положителни нагласи към интегрираното обучение;
- организира дейности по консултиране и професионално ориентиране на деца със специални образователни потребности.

1.2. Министерството на труда и социалната политика:

- осигурява средства от фонд "Рехабилитация и социална интеграция" и от други фондове за развиване на услуги за социална рехабилитация, за технически помощни средства и др.;
- осигурява ресурси по програма "Личен асистент";
- чрез своите дирекции за социално подпомагане участва в областните обществени съвети и в организирането и координирането на дейности, свързани с интегрираното обучение на общинско ниво;
- осигурява средства за личен бюджет на детето с увреждане, който покрива индивидуалните му потребности;
- осигурява участието на свои специалисти в екипите за комплексно педагогическо оценяване към регионалните инспекторати по образованието;
- чрез своите местни структури предоставя информация и консултации на родителите на деца с увреждания за социалните услуги, интегрираното обучение и правата на децата;
- представя пред Националния обществен съвет чрез своя представител/представители шестмесечни доклади за изпълнението на възложените му задачи по плана, съгласно заложените показатели.

1.3. Министерството на здравеопазването:

- променя нормативните си актове в съответствие с новите изисквания за грижи и услуги за деца с увреждания – създаване на нова система на оценяване на уврежданията;
- чрез районните центрове по здравеопазване участва в областните обществени съвети и в организирането и координирането на дейности, свързани с интегрираното обучение на общинско ниво;
- осигурява участието на свои специалисти в екипите за комплексно педагогическо оценяване към регионалните инспекторати по образованието;
- чрез районните центрове за здравеопазване и с участието

на Националната здравно-осигурителната каса организира и координира дейности, свързани с превенция, ранна диагностика и рехабилитация на увреждането;

- предоставя информация за децата с увреждания – медицинска и рехабилитационна;
- организира система за обучение и квалификация на лекарите за прилагане и на социалния подход към уврежданията;
- представя пред Националния обществен съвет чрез своя представител/представители шестмесечни доклади за изпълнението на възложените му задачи по плана, съгласно заложените показатели.

1.4. Държавната агенция за закрила на детето:

- създава единна информационна система за деца с увреждания на възраст от 0 до 18 години;
- участва в разработването на проекти и програми, подпомагащи осъществяването на интегрираното обучение;
- осъществява наблюдение върху спазването правата на децата с увреждания;
- разработва стандарти за качеството на услуги за деца с увреждания;
- извършва оценка на специализираните институции за деца с увреждания и качеството на услугите, предоставени в тях;
- представя пред Националния обществен съвет чрез своя представител/представители шестмесечни доклади за изпълнението на възложените му задачи по плана, съгласно заложените показатели.

2. Местни институции

2.1. Общини:

- участват в организирането и ресурсното осигуряване на подкрепяща среда за образованието на децата със специални образователни потребности;
- общинските ръководства и отделите по образование

участват в обучителни програми за запознаване с концепцията за интегрираното обучение;

- участват в областните обществени съвети и в организирането и координирането на дейности, свързани с интегрираното обучение на общинско ниво;
- участват в създаването на екип за комплексно педагогическо оценяване за ресурсно подпомагане на интегрираното обучение на деца със специални образователни потребности на своята територия и осигуряват помещения за функционирането му;
- извършват оценка на социалните дневни центрове с цел превръщането им в ресурсни центрове за подпомагане на интегрираното обучение на деца с увреждания.

3. Юридически лица с нестопанска цел:

- предоставят услуги за интегрирано обучение, които отговарят на държавните критерии и стандарти и кандидатстват за тяхното финансиране пред международни, държавни и местни източници;
- разработват и реализират, съвместно с Министерството на образованието и науката и/или с местните власти, проекти и програми за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности;
- участват в наблюдението върху спазването правата на децата с увреждания;
- участват в оценката на състоянието на специалните училища с оглед създаване на ресурсни центрове;
- инициират и участват в дейности по промяна на нормативните актове, свързани с интегриране на децата със специални образователни потребности;
- участват, чрез свои представители в Националния и областните обществени съвети като представят шестмесечни доклади за участието им в изпълнението на дейностите по плана.

Институционални механизми за координация, контрол, наблюдение и оценка на изпълнението на плана

За изпълнението на плана Министерството на образованието и науката създава Национален обществен съвет, а чрез регионалните инспекторати по образование и областни обществени съвети. Натоварените с функции по изпълнението на плана институции и неправителствени организации осъществяват регулярни работни срещи за координация, анализ и оценка на изпълнението на плана. Ангажираните организации и областните обществени съвети изготвят шестмесечни доклади за изпълнението на плана, съгласно заложените показатели, които представят на Националния обществен съвет. Последният изготвя обобщен доклад, който представя на министъра на образованието и науката.

Използваното в този документ понятие "интегрирано обучение" включва и смисъла, вложен в понятието "включващо обучение".